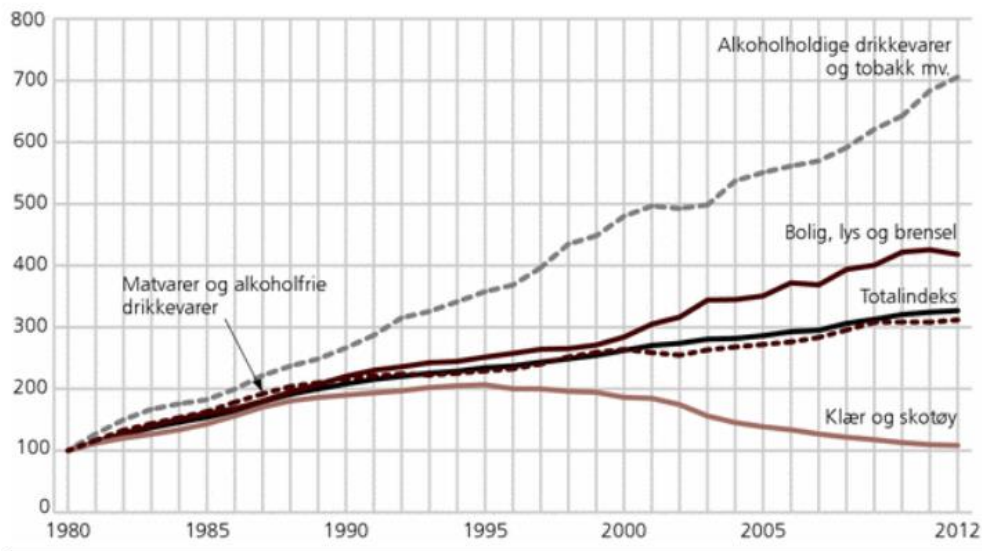

Spesiell prisstigning

I eksempel 2.13 forutsatte vi at alle priser som inngår i budsjetteringen av kontantstrøm, stiger med samme prosentvise endring. Det spiller ingen rolle om denne endringen er positiv eller negativ. Poenget er at den prosentvise endringen er den samme for alle priser. Hvis du tror at prisutviklingen på en innsatsfaktor eller en ferdigvare vil avvike fra den generelle (gjennomsnittlige) prisutviklingen for alle varer, må du budsjettere hver enkelt post for seg.

I praksis er det vanskelig nok å ha en god formening om fremtidig inflasjon. Enda mer vrient er det å ha en begrunnet oppfatning om *forskjeller* i prisstigning varer imellom. I noen tilfeller gjør du da også bare en liten feil dersom du antar at prisen på alle varer stiger med samme prosent. I andre tilfeller er feilen større.

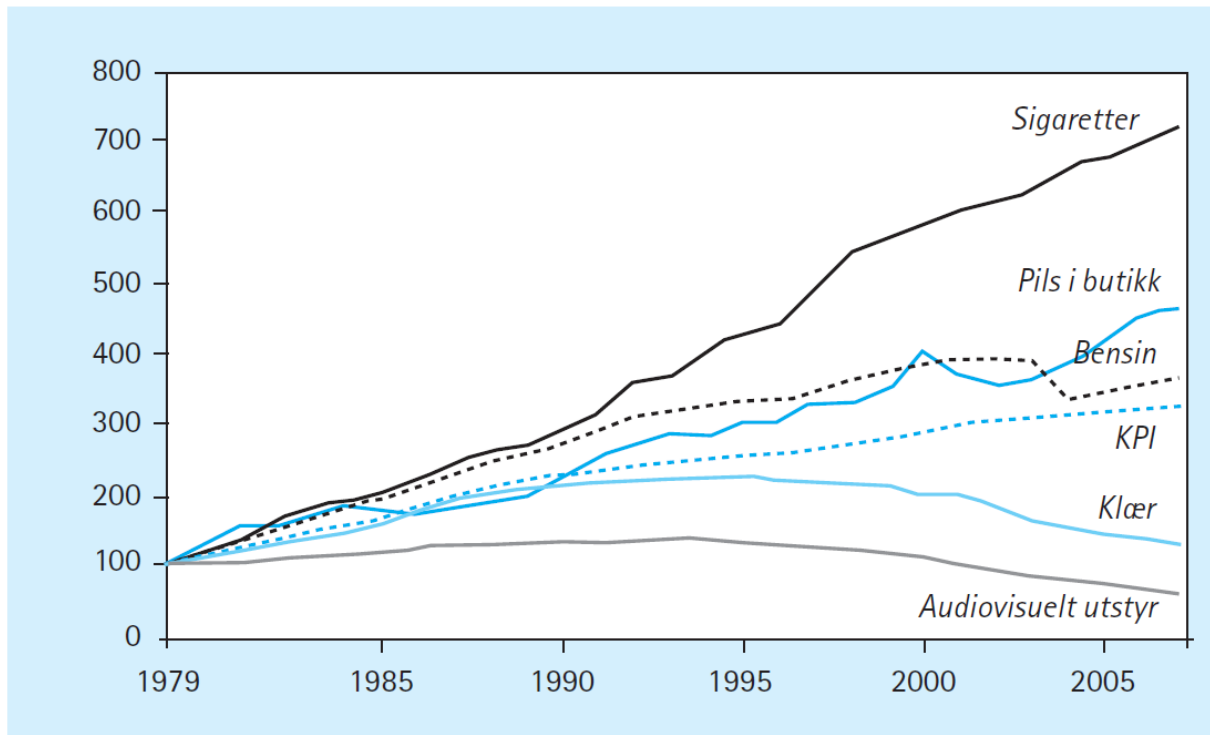
Denne figuren illustrerer dette:

Kilde SSB. Denne figuren kommenteres i en artikkel på [DinSide](#).

Kurvene i figuren viser utviklingen i løpende (nominelle) priser. KPI er konsumprisindeksen, dvs. generell prisutvikling. Du ser at regnet i løpende priser er prisen på klær i 2012 omtrent den samme som i 1980.

En eldre variant av denne figuren viser at prisene på audiovisuelt utstyr falt i perioden fra 1979 til 2007:

For eksempel måtte du betale færre 2007-kroner for en CD-spiller i 2007 enn du måtte betale 1979-kroner i 1979 (om det fantes CD-spillere da). Hvis den nominelle prisen har steget mer (mindre) enn KPI, har varens realpris steget (sunket). Realprisen på varer som ligger over KPI-kurven i figuren, har altså steget. Derimot har realprisen sunket på varene under KPI-kurven. Konsumprisindeksen viser den *generelle* prisstigningen. Prisutviklingen på enkeltvarer som kaffe, klær og bensin kaller vi *spesiell* prisstigning.

Et problem med å sammenligne priser på svært ulike tidspunkter er at varens kvalitet kan ha endret seg radikalt. En sykkel i 1980 er ikke samme produkt som en sykkel i 2015. For kaffe og torsk er dette poenget mindre relevant (kaffe er kaffe, og torsk er torsk).

I Norge har vi i mange år hatt en generell reallønnsøkning. Dette betyr at den spesielle prisstigningen på arbeidskraft (målt ved lønnsutviklingen) har steget mer enn det generelle prisnivået (målt ved konsumprisindeksen). Samtidig har realprisen på transport av varer over lange strekninger falt. Dette har ført til at mange investeringer i bransjer som bruker mye arbeidskraft (som for eksempel tekstilindustrien), er blitt ulønnsomme i Norge. Disse investeringene er derimot lønnsomme i land med billig arbeidskraft. Derfor produseres det mye klær for eksport i land som Kina og India.

Vi går tilbake til P. Dals sykkelfabrikk i eksempel 2.13 for å vise hvordan forutsetninger om generell og spesiell prisstigning kan legges inn i budsjettet. Tallene i tabell 2.5 i boken bygger på forutsetningen om at alle priser stiger med 2 % pr. år.

TABELL 2.5: Sykkelfabrikkens nominelle kontantstrøm. Alle beløp i tusen kroner.

	År			
	2015	2016	2017	2018
Omsetning		12 000	23 256	9 988
Råmaterialer		-5 500	-10 659	-4 578
Produksjonslønn		-1 700	-3 295	-1 415
Dekningsbidrag		4 800	9 302	3 995
Faste kostnader		-3 055	-3 116	-3 178
Investering				
Arbeidskapital	-1 800	-1 688	1 990	1 498
Anleggskapital/restverdi	-8 800			3 329
Prosjektets kontantstrøm	-10 600	57	8 176	5 644

I tabellen nedenfor har P. Dal budsjettert kontantstrømmen under den forutsetning at han bare kan øke salgsprisen på syklene med 1 % pr. år. Variable kostnader øker imidlertid med 5 %, og de faste kostnadene øker med 3 %. Restverdien antas å øke med 4 %. Nå er altså ikke generell og spesiell prisstigning den samme lenger.

Vi viser ikke disse beregningene og går rett resultatene:

a. Produktkalkyle, kroner pr sykkel		Prisendring
Salgspris	12 000	1 %
Råmaterialer og innkjøpte deler	-5 500	5 %
Produksjonslønn	-1 700	5 %
Dekningsbidrag pr. sykkel	4 800	

Dermed:

	År			
	2 015	2 016	2 017	2 018
Omsetning		12 000	23 028	9 793
Råmaterialer		-5 500	-10 973	-4 851
Produksjonslønn		-1 700	-3 392	-1 499
Dekningsbidrag		4 800	8 664	3 443
Faste utbetalinger		-3 055	-3 147	-3 241
Investering				
Arbeidskapital	-1 800	-1 654	1 985	1 469
Anleggskapital/restverdi	-8 800			3 461
Kontantstrøm	-10 600	91	7 503	5 132

Vi kan nå sammenstille kontantstrømmene i de to beregningene:

	År			
	2 015	2 016	2 017	2 018
Kontantstrøm fra tabell 2.5 i boken	-10 600	57	8 176	5 644
Kontantstrøm ved spesiell prisstigning	-10 600	91	7 503	5 132
Differanse	0	-34	673	512

Som du ser, er forskjellene nokså moderate. Mye av det kan forklares ved den korte levetiden. Ved hjelp av regnearket til oppgave N2.4 finner du salgspris og råvarekostnader pr. sykkel 20 år frem i tid:

Dagens pris	12 000	Dagens pris	5 500
Prisstigning	1 %	Prisstigning	5 %
Antall år	20	Antall år	20
Inflatert pris	14 642	Inflatert pris	14 593

Hvis prisutviklingen går som forutsatt, vil P. Dals fabrikk være konkurs lenge før prisene blir som dette!